

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“โลกกิเลส — เครื่องเศร้าหมองของจิต คือ โลภะ, โลกกิเลส”

โลกกิเลส เป็นคำภาษาบาลีอ่านว่า โล - พะ - กิ - เล - สะ มาจากคำว่า โลก (ความติดข้อง, ความต้องการ) กับคำว่า กิเลส (เครื่องเศร้าหมองของจิต, กิเลส) รวมกันเป็น โลกกิเลส แปลว่า เครื่องเศร้าหมองของจิต คือ โลภะ ความติดข้อง ความต้องการ แสดงถึงความจริงของอกุศลธรรมประการหนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิต เกิดกับจิตขณะใด ก็ทำให้จิตขณะนั้นเป็นจิตที่เป็นอกุศล โดยมีโลภะ คือ ความติดข้อง เกิดร่วมด้วย โลภะเกิดขณะใด ย่อมเป็นอกุศล ไม่สามารถเข้าใจถูก เห็นถูกตามความเป็นจริงได้ในขณะที่เป็นอกุศล โลภะไม่มีประโยชน์เลยแม้แต่น้อย มีแต่โทษเท่านั้น ตามข้อความในพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ มลสูตร แสดงความเป็นจริงของโลภะ ไว้ดังนี้

“โลภะก่อให้เกิดความพินาศ โลภะทำจิตให้กำเริบ คนไม่รู้สึกลภะนั้นอันเกิดแล้ว ในภายในว่าเป็นภัย คนโลภย่อมไม่รู้ประโยชน์ ย่อมไม่เห็นธรรม โลภะย่อมครอบงำมหาชน ในขณะใด ความมืดตื้อย่อมมีในขณะนั้น”

สิ่งที่มีจริงทั้งหมดทุกประการ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และทรงแสดงเพื่อประโยชน์แก่อกุศล แก่สัตว์โลกจะได้มีความเข้าใจถูกเห็นถูกตรงตามความเป็นจริง เพราะอาศัยคำจริงแต่ละคำที่ทรงแสดง สัตว์โลกจึงได้สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกในสิ่งที่มีจริงตรงตามความเป็นจริง และสิ่งที่มีจริงนั้น มีจริงในชีวิตประจำวันด้วย ไม่ต้องไปแสวงหาสิ่งที่มีจริงที่ไหน แม้แต่โลภะ ก็มีจริง ตราบใดที่ยังไม่ใช่พระอรหันต์ ก็ยังมีโลภะ ยังมีโลภะเกิดขึ้นเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย

โลภะ เป็นธรรมที่มีจริงอย่างหนึ่ง แต่เป็นธรรมทางฝ่ายที่เป็นอกุศล ที่ติดข้อง ต้องการ ยินดีพอใจ ในสิ่งที่ปรากฏ มีระดับขั้นตั้งแต่บางเบา จนกระทั่งมีกำลังถึงขั้นล่วงออกมาเป็นทุจริตกรรมประการต่างๆ เบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน เพราะติดข้องเกินประมาณนั่นเอง เพราะฉะนั้นเรื่องของโลภะ เป็นเรื่องที่แสนจะละเอียดจริงๆ บางคนทางกาย ทางวาจา ไม่มีอาการของความละโมภ ความอยาก ความต้องการ ความหวังให้ปรากฏ แต่ทางใจมี แม้แต่ความคิดที่เกิดขึ้น ก็เกิดขึ้นเพราะมีความต้องการเป็นปัจจัย เพราะฉะนั้นบางคนอาจจะมีการกระทำทางกาย หรือคำพูดทางวาจา ซึ่งอาจจะดูน่าเลื่อมใส แต่ว่าภายในใจของบุคคลนั้น ใครจะรู้ว่ามีความหวัง มีโลภะ มีความละโมภ โลภมาก มีความปรารถนา มีความต้องการอะไรหรือไม่? แต่ผู้ที่อบรมเจริญปัญญาต้องเห็นโทษของอกุศลอย่างละเอียด แล้วก็ควรที่จะขัดเกลา เพราะถ้ายังเป็นผู้ที่ไม่อึดในโลภะ ในความต้องการ พอกพูนความติดข้องต้องการยิ่งขึ้นไปเรื่อย ๆ ก็ไม่มีวันที่จะหมดโลภะได้

สภาพที่เป็นจริงของโลเกะนั้น เป็นอกุศล ติดข้อง ไม่สละ ไม่ปล่อยให้เป็นกุศล หนัก เดือดร้อน ดิ้นรน กระสับกระส่าย ไม่สงบ ไม่ว่าโลภะจะเกิดขึ้นในขณะใด ก็ทำให้จิต กระสับกระส่าย หวั่นไหว เดือดร้อนตามกำลังของโลภะ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรม ตลอด ๔๕ พรรษา เพื่อให้ผู้ฟังผู้ศึกษา ได้พิจารณา เห็นตามความเป็นจริงว่า สภาพธรรมทั้งหมดเป็นสิ่งที่มีความจริง เกิดขึ้นตามเหตุตามปัจจัยแล้วก็ดับไป ไม่ยั่งยืน แม้แต่โลภะซึ่งเป็นความติดข้องยินดีพอใจก็เป็นสภาพธรรมที่มีความจริง เกิดขึ้นตามการสะสมมา ของแต่ละบุคคล พอใจในรูปบ้าง พอใจในเสียงบ้าง พอใจในกลิ่นบ้าง พอใจในรสบ้าง พอใจในสิ่งที่ กระทบสัมผัสกายบ้าง เป็นต้น ชีวิตประจำวัน ยากที่จะพ้นไปจากโลภะได้ มีมากจริงๆ เราไม่สามารถ ที่จะมิกุศลจิตเกิดตลอดเวลา และตลอดทั้งวันก็ไม่ใช่ว่าจะมีแต่อกุศลจิตเกิดแต่เพียงอย่างเดียว มีกุศล เกิดบ้าง บุคคลผู้ที่ยังมีกิเลสอยู่ ย่อมมีความเป็นไปอย่างนี้จริงๆ กล่าวคือ มีทั้งกุศลและอกุศล แต่ในชีวิตประจำวันอกุศลจะเกิดมากกว่ากุศล ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่มีความจริงทั้งหมด

บุคคลผู้ที่ได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม อดทนที่จะฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมเท่านั้น จึงจะเห็นประโยชน์ของปัญญา ถ้าไม่มีปัญญาแล้ว การที่จะขัดเกลาละคลายกิเลส มีโลภะ เป็นต้นนั้น ย่อมเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เมื่อมีความเข้าใจพระธรรมตามความเป็นจริงแล้ว ก็จะเป็นเหตุเป็นปัจจัย ให้ระลึกถึงกิเลสของตนเอง เห็นโทษเห็นภัย แล้วมีการขัดเกลา และกุศลธรรมทั้งหลายก็จะค่อยๆ เจริญขึ้นตามระดับขั้นของปัญญา ดังนั้น การที่จะขัดเกลาละคลายกิเลสได้ จึงมีหนทางเดียวเท่านั้น คือ อบรมเจริญปัญญา เพื่อความเข้าใจถูก เห็นถูกในลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตาม ความเป็นจริง และไม่ใช่ว่าจะดับได้ในทันทีทันใด ต้องอาศัยกาลเวลาที่ยาวนานในการอบรมเจริญปัญญา ค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปทีละเล็กทีละน้อยจริงๆ เห็นประโยชน์อย่างยิ่งของการที่ได้ เกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว มีโอกาสได้สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูก จากการได้อาศัยคำแต่ละคำ ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง สะสมเป็นที่ฟังต่อไป.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗]